

Aktuelle bøger

Af Finn Berg Rasmussen og Michael Cramer Andersen, KVANT

Tycho Brahes verden

Redigeret af: Poul Grønder-Hansen, Nationalmuseet 2006, 286 sider, rigt illustreret, 198 kr. inkl. moms. Se www.natmus.dk.

I forbindelse med Nationalmuseets udstilling "Tycho Brahes verden" har museet udgivet denne samling af 20 essays, der dækker væsentlige træk af Tycho Brahes tid og hans plads i den. Artiklerne kommer vidt omkring: herremandsliv, dragt, dans, musik, narre, arkitektur, dannelse, uddannelse, filosofi og religion.

Kun en af artiklerne, af Kristian Peder Moesgaard, diskuterer egentligt astronomiske spørgsmål. Det drejer sig især om det for den tid helt nye verdensbillede og om, hvorfor Tycho Brahe ikke helt kunne godtage den copernicanske opfattelse. Tycho Brahe mente helt korrekt, at sigteretningen til stjernerne måtte ændre sig gennem året, hvis Jorden gennemløb en bane om solen. Denne parallakse er for lille til at kunne observeres med Tycho Brahes instrumenter, og de deraf følgende stjerneafstande forekom ham utænkeligt store. Stjernernes tilsyneladende størrelse på 1 bueminut ville omvendt føre til, at stjernerne skulle være absurd store, nemlig af størrelse som Jordens bane om solen. Nøglepunktet er målenøjagtighed, og Moesgaard viser gennem en række smukke billeder eksempler på Tycho Brahes instrumentforbedringer. En anden artikel, om bygningerne på Hven, berører kort disses betydning for observationerne.

Der er to emner, som optager alle med interesse for Tycho Brahe: hvorfor forlod han Danmark, og hvordan døde han? Alex Wittendorff belyser det første ud fra et synspunkt, som i hvert fald for mig er nyt. Christian 4. udnævnte 1596, da han blev myndig, en ny kansler, Christian Friis til Borreby. Friis mente, at det var kongemagtens pligt at gennemtvinge den rette lutherske lære i landet. Idet Tycho Brahes opfattelse og praktisering af kristendommen ikke stemte med den rette lære, måtte han i betragtning af sin berømmelse og internationale anseelse regnes for en farlig mand. Friis og dermed kongen kunne derfor ikke længere se gennem fingre med Brahes vitterligt mange forsømmelser af sine lensherrepligter, som dermed blev et skudsikkert påskud til at indstille den årlige støtte til observatoriet på Hven og til at fjerne Brahes lensindtægter. Hvor fundamentalistisk religionsopfattelsen kunne være, fremgår af en tankevækkende historie fra 1553, der fortælles i artiklen "kirken og afvigerne" af Martin Schwarz Larsen. En gruppe på ca. 150 protestanter på flugt for religiøs forfølgelse i England landede i Helsingør og bad om ophold i Danmark. En gennemgang af deres kristentro viste imidlertid, at der var et punkt, hvor de afveg fra den lutherske lære: nadveren. De opfattede nadveren som et symbolsk måltid, hvorimod Luther (og med ham den danske konge og de danske kirkelege autoriteter) hævdede, at brødet og vinen virkeligt var Kristi legeme og blod. Denne "falske" opfattelse var nok til, at asylansøgerne blev afvist og sendt ud på havet igen i novembervejret.

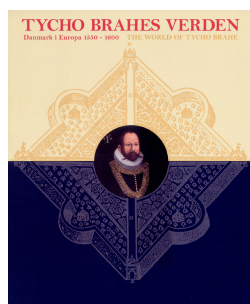
Artiklen "Tycho Brahes begravelse i Prag", af Jens Velle, handler både om Brahes død og begravelse og om de senere undersøgelser af graven i Teynkirken i Prag. Johannes Keplers beskrivelse af det fatale sygdomsforløb 13.-24. ok-

tober 1601 gengives i oversættelse fra den latinske tekst i observationsprotokollen. Som formodentlig bekendt har en nylig undersøgelse af hårrester fra graven påvist en forhøjet kviksølvindtagelse et halvt døgn før Brahes død. Det kunne naturligvis støtte spekulationerne om et giftmord. Velle prøver ikke på at tage stilling, men refererer forskellige samtidige udtalelser og senere formodninger. Man savner her en lægefaglig kommentar: var sygdommen ikke dødelig nok i sig selv og kunne der ikke have været brugt en kviksølvholdig medicin?

Hist og her i bogen er der nogle små fejl, og et par af dem er lidt pudsige: om forfatteren til artiklen "Dannelse og uddannelse" må man tro, at hans egen dannelse hverken har matematik eller sprog som styrkepunkter. Han oplyser (side 35), at Martin Luther levede fra 1483 til 1546, altså ca. 163 år, og unge adelsmænds dannelsesrejse, "den store tur" (Europa rundt), betegnes (side 43) "la grand tour". Det rette udtryk er "le grand tour". Den anden grammatisk korrekte mulighed "la grande tour" ville betyde "det store tårn". Man kan selvfølgelig ikke forlange indgående franskkundskaber hos en forfatter, der skriver på dansk, men hvis han vil smykke sin tekst med noget udenlandsk, bør der da citeres korrekt. En lille dansk sprogløst (side 177) er "et hemmeligt sted langs Nilen"; hvor langt er det sted mon?

Bogen rummer mange smukke og relevante illustrationer, som gør det til en fornøjelse at læse eller bare kigge i den. Man får meget at vide om det åndelige klima på Tycho Brahes tid, om hans slægt og om forholdene på Hven. Der er også en del information, som astronomer og fysikere kan leve lykkeligt uden, fx om dans på herregårdene eller om mønsteret i Tycho Brahes ligdragt.

FBR

Om bevidsthed og kosmologiske principper

Af: Kay Akselbo, Underskoven 2007, 182 sider, 279 kr. inkl. moms. Se www.underskoven.dk.

Redaktionen har modtaget bogen "Om bevidsthed og kosmologiske principper" af civilingeniør Kay Akselbo, der i øvrigt har skrevet et par artikler i KVANT de senere år.

Bogen er en filosofisk og kosmologisk undersøgelse, der tager udgangspunkt i den menneskelige bevidsthed og forholdet til verden som iagttagelsesobjekt. Forfatteren angriber problemet fra forskellige perspektiver: Filosofisk, biologisk, psykologisk, Newtonsk og relativistisk.

MCA